

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/227049,Utworzenie-Pierwszej-Kompanii-Kadrowej-kluczowy-moment-na-drozdzie-do-niepodleglos.html>
26.02.2026, 20:03

Utworzenie Pierwszej Kompanii Kadrowej: kluczowy moment na drodze do niepodległości Polski

3 sierpnia 1914 roku w Krakowie została utworzona Pierwsza Kompania Kadrowa. Celem tej formacji wojskowej było rozpoczęcie walki zbrojnej przeciwko zaborcom rosyjskim. Działania Pierwszej Kompanii Kadrowej były zarazem częścią szerszego planu Józefa Piłsudskiego i jego zwolenników, który ostatecznie doprowadził do odzyskania przez Polskę niepodległości w 1918 roku.

03.08

[Józef Piłsudski](#)

Tło Historyczne

W Galicji pod okiem i ze wsparciem Austriaków rozwijał się ruch strzelecki, w ramach którego przygotowywano przyszłe kadry dla polskich formacji wojskowych na wypadek wojny z Rosją. Ówczesny komendant Józef Piłsudski chciał pod osłoną państw centralnych wznieść insurekcję antyrosyjską. Dywersja na tyłach armii rosyjskiej byłaby również na rękę Austriakom.

Plan działań strzelców na wypadek wojny opracowano już w 1912 roku. Na teren Królestwa miały wkroczyć niezbyt liczne oddziały kadrowe, wokół których organizowałaby się armia powstańcza. Tam rozbudowane oddziały miały ruszyć w kierunku Kielc. Zagłębie Dąbrowskie stało się jednak pierwszym celem akcji wojsk niemieckich, stąd w ostatniej chwili zdecydowano się na bezpośrednie uderzenie w kierunku Kielc.

Wybuch I wojny światowej w 1914 roku stworzył wyjątkową szansę dla polskich ruchów niepodległościowych, które dostrzegły możliwość wykorzystania konfliktu między zaborcami do walki o własne państwo. Piłsudski widział w tej sytuacji okazję do zbrojnego wystąpienia przeciwko Rosji.

Formowanie Kompanii

Pierwsza Kompania Kadrowa została utworzona na bazie strzeleckich organizacji paramilitarnych, takich jak Związek Strzelecki i Strzelec. Były to organizacje, które od lat przygotowywały młodych Polaków do walki zbrojnej poprzez treningi wojskowe i działalność konspiracyjną. Dowódcą Kompanii został mianowany Tadeusz Kasprzycki, a Józef Piłsudski pełnił funkcję Komendanta Głównego.

Była to pierwsza regularna polska formacja wojskowa od czasów Powstania Styczniowego:

- Odtąd nie ma ani Strzelców, ani Drużyniaków. Wszyscy, co tu jesteście zebrani, jesteście żołnierzami polskimi. Znoszę wszelkie odznaki specjalnych grup. Jedyne waszym znakiem jest odtąd orzeł biały. (...) Żołnierze!... Spotkał was ten zaszczyt niezmierny, że pierwsi pójdziecie do Królestwa i przestąpicie granicę rosyjskiego zaboru, jako czołowa kolumna wojska polskiego idącego walczyć za oswobodzenie ojczyzny. Wszyscy jesteście równi wobec ofiar, jakie ponieść macie

- mówił Józef Piłsudski.

Wymarsz i Działania Zbrojne

6 sierpnia 1914 roku Pierwsza Kompania Kadrowa wyruszyła z krakowskich Błoni w kierunku Miechowa, a jej celem było dotarcie do Królestwa Polskiego i wywołanie tam powstania antyrosyjskiego. Kompania liczyła początkowo około 150 strzelców, głównie młodych ochotników. Przekroczenie granicy zaboru rosyjskiego miało symboliczne znaczenie, oznaczało bowiem początek walki o niepodległość Polski.

Pierwsze dni kampanii nie przyniosły oczekiwanych rezultatów. Liczono na masowe poparcie ludności miejscowej, jednak podjęte działania spotkały się z umiarkowanym entuzjazmem. 12 sierpnia strzelcy wkroczyli do opuszczonych przez Rosjan Kielc. Mieszkańcy widzieli w nich formację proniemiecką, stąd też nie doszło do powstania, na które liczył przyszły Naczelnik Państwa.

Inicjatywa Piłsudskiego nie spowodowała znaczącego zamieszania na tyłach przeciwnika i została uznana przez Austriaków za nieudaną. Za pośrednictwem ppłk. Jana Nowaka dowództwo cesarsko-królewskiej armii przekazało Polakom ultimatum: albo cała formacja zostanie włączona do armii austro-węgierskiej, albo oddział zostanie rozwiązany, a z części strzelców utworzy się podporządkowane dowództwu bliżej nieokreślone grupy dywersyjne.

Znaczenie i dziedzictwo Pierwszej Kompanii

Wprawdzie Pierwsza Kompania Kadrowa nie odniosła natychmiastowych sukcesów militarnych, jej powstanie miało jednak ogromne znaczenie symboliczne i strategiczne. Była ona pierwszą regularną jednostką wojskową od czasu upadku Powstania Styczniowego, która walczyła o niepodległość Polski. Jej działania zapoczątkowały tworzenie Legionów Polskich, które stały się główną siłą zbrojną walczącą o wolność Polski w trakcie I wojny światowej i przyczyniły się do odzyskania niepodległości przez Polskę w listopadzie 1918 roku.

Po zakończeniu wojny wielu żołnierzy Pierwszej Kompanii Kadrowej odegrało kluczowe role w odbudowie niepodległego państwa polskiego. Józef Piłsudski, który był jednym z głównych inicjatorów powstania Kompanii, stał się później Naczelnikiem Państwa i jednym z najważniejszych polityków II Rzeczypospolitej.

[Poprzedni Strona](#)
[Następny Strona](#)

Józef Piłsudski

Artykuł